

Hallintovaliokunta 28.9.2017

Valtion vuoden 2018 talousarvio ja kunnat
- maakuntauudistuksen valmistelu

Reijo Vuorento
Annukka Mäkinen

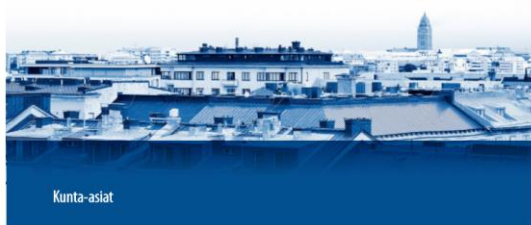
Tuore kuntatalousohjelma sisältää useita kunnille tärkeitä ennusteita ja kehitysuran 2017-2021

Kuntatalousohjelma vuodelle 2018

Syysy 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu 31a/2017

Sisältö

Tiivistelmä	9
Johdanto	13
1 Kuntatalouden tilannekuva syksyllä 2017	15
2 Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntatalouteen vuonna 2018	21
2.1 Kuntatalous valtion talousarvioesityksessä 2018 (TAE:n luvut 7.1–7.3)	21
2.2 Kuntia koskevat talousarvioesitykseen sisältyvät toimenpiteet	29
2.3 Sote- ja maakuntauudistus	47
2.4 Kasvupalvelu-uudistus	48
3 Kuntatalouden kehitysarvio ja rahoitusperiaatteen toteutuminen	52
3.1 Kuntatalouden kehitysarvio	53
3.2 Kuntakokoryhmittäinen kehitysarviotarkastelu	57
Liitteet	62
Liite 1: Kuntatalouden kehitys vuoteen 2021	62
Liite 2: Kokonaistaloudellinen kehitys ja eräitä taustaoletuksia	63
Liite 3: Kilpailukykykysymyksen vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan	64
Liite 4: Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2016–2018	65

Yksi keskeinen kuntatalouteen vaikuttava tekijä on kilpailukykysojimus

- Pientää kuntatalouden menojen kasvua
  - » mm. työnantajamaksualennukset, lomarahojen leikkaukset, työajan pidentäminen
- Pientää samalla kuitenkin myös tuloja
  - » Em. kiky-päätökset heikentävät kuntien veropohjaa
  - » Kuntien valtionosuuksia leikataan lomarahaleikkausta ja vuosityöajan pidennystä vastaavan säästön määrällä
- Lyhyellä aikavälillä kokonaisvaikutus heikentää kuntataloutta
  - » Vuonna 2016 lomapalkkavelan purkautuminen kuitenkin paransi kuntataloutta noin 230 milj. €
  - » Kunnittain tilanteet vaihtelevat
- Pidemmällä aikavälillä kiky voi vahvistaa kuntataloutta työllisyyden parantumisen kautta

Kilpailukyky sopimuksen rahoitusratkaisu kiristää kuntataloutta 2018

Verrattu kehitysuraan ennen kikyä

- Kiky-sopimus pienentää kuntatalouden menoja **918 milj. €**
  - » Työnantajamaksualennukset (arvio 418 milj. €)
  - » Lomarahaleikkaukset 2017-2019 (arvio 312 milj. €)
  - » Työajan pidentäminen (arvio 188 milj. €)
- Kiky-sopimus pienentää kuntatalouden tuloja yht. **1000 milj. €**
  - » Maksualennukset ja muut kiky-päätökset vähentävät verotuottoa yht. 500 milj. €
  - » Sekä peruspalvelujen valtionosuutta että OKM:n valtionosuuksia leikataan yht. 500 milj. €
- Kikyn yhteisvaikutus kuntatalouteen on **-82 milj. €**
- Kunnittain vaikutukset vaihtelevat paljon

Kilpailukykysovimuksen vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan 2016-2018

	2016	2017	2018
Kuntien työvoimakustannukset			
Työnantajamaksujen alentaminen		277	418
Lomarahojen leikkaus	232	309	312
Työajan pidennys*		93	188
SÄÄSTÖT	232	679	918
Veronkevennysten vaikutus kunnallisveroon		-282	-287
Veronkevennyksen kompensatio kunnille		282	287
Verovaikutukset			
Ta-maksujen alentamisen vaikutus yhteisöveron tuottoon		58	86
Työntekijämaksujen muutosten vaikutus kunnallisveron tuottoon		-367	-482
Lomarahaleikkauksen vaikutus verotuloihin		-65	-65
Työajanpidennyksen vaikutus verotuloihin		-23	-40
VEROPOHJAN MUUTOS YHT.	0	-396	-500
Kuntatalouden rahoitusasema ilman vos-leikkauksia	232	283	418
Valtionosuuksien vähennys			
ta-maksujen alentaminen / ei leikata		0	0
lomarahaleikkaus 100 %		-309	-312
työajan pidennys 100 %		-70	-188
VALTIONOSUUKSIEN LEIKKAUKSET		-379	-500
VAIKUTUS KUNTATALOUDEN RAHOITUSASEMAAN, NETTO	232	-96	-82

Kuntatalouden kehitykseen vaikuttavat talousarviolinjaukset 2018

- Osa valtion päätöksistä vahvistaa kuntataloutta
  - » Kiinteistöveron hallitusohjelman mukainen korotus (25 milj. €)
  - » Vaka-maksujen alennuksen (-91 milj. €) kompensointi yhteisöveron (60 milj. €), valtionosuuksien (25 milj. €) ja kiinteistöveron (25 milj. €) kautta... yhteisvaikutus kuntatalouteen saattaa mennä myös negatiiviseksi
  - » Lukuisat hallitusohjelman mukaiset säästötoimet (yht. 182 milj. €), joilla kuntien mukaan lähinnä laskennallisia säästövaikutuksia
    - Päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistus
    - Omais- ja perhehoidon kehittäminen
    - Vanhuspalvelujen laatusuositus
- Osa heikentää kuntataloutta
  - » Kiky-vähennys (-119 milj. €)
  - » VM:n ja OKM:n vos-indeksijäädytys (-46,58 milj. €)
  - » Kustannustenjaon tarkistus -177 milj. € ja OKM -3 milj. € (heikentävä vai neutraali?)
- Osa päätöksistä kuntatalouden kannalta neutraaleja
  - » Veroperustemuutosten kompensatiot yht. 131 milj. €
  - » Lukuisia määräraahankkeita, joilla rahoitetaan hankkeista kunnille aiheutuvia kuluja: varhaiskasvatuksen maksuttomuuskokeilu, ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukeminen, Ohjaamo-toiminnan vakiinnuttaminen
  - » Korvaus laittomasti maassa oleskelevien kiireelliseen sosiaalihuoltoon (+5,35 milj. €)
  - » Valinnanvapauden pilottihankkeet
- **Nettovaikutus: Valtion toimenpiteet kiristävät kuntataloutta ensi vuonna 129 milj. €**
- Sote- ja maakuntauudistuksen resurssija vahvistettiin

Kuntakysely hallitusohjelman ja kilpailukykysovimuksen säästövaikutuksista, kesäkuu 2017

	Kuntakyselyn arvio säästöistä vuonna 2018	Hallituksen tavoite säästöiksi 2018	Tavoite toteutunut, %
Sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksut	105	150	70 %
Vuosityöajan pidentäminen, kiky	60	190	32 %
Subjektiiivisen päivähoiton rajaaminen	10	41	24 %
Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus	10	54	19 %
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta	5	20	25 %
Omais- ja perhehoidon kehttämisen ja kalliimman laitoshoidon korvautuminen	30	135	22 %
Alueellisen erikoissairaanhoidon keskittäminen	0	175	0 %
YHTEENSÄ	220	765	29 %

Keskeisimmät kuntatalouteen vaikuttavat talousarviopäätökset 2018

Heikentävät päätökset		Ns. vahvistavat päätökset	
Kustannustenjaon tarkistus		Omais- ja perhehoidon kehittämisestä seuraava säästö (menot -35 milj. €) - oletus	26,1
- VM		Päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistus (menot -125 milj. €) - oletus	93,3
- OKM		-177 Vanhuspalvelujen laatusuositus (menot -16,5 milj. €) -3 - oletus	12,3
Kiky-vähennys - oletus hlöstösäästöistä tästä johtuen		Vaka-maksujen alennuksen kompensointi (maksutulot -91, kompensoinnit 110 milj. €)	19,0
Indeksijäädytykset		-47 Kiinteistöveron korotus (hallitusohjelma)	25,0
EDELLISET YHT.	-345		175,8

YHTEENVETO: Kuntatalouden kehitysnäkymät syksyn kuntatalousohjelmassa

- Vuoden 2017 tilanne odotettua parempi erityisesti reippaan yhteisöverokasvun vuoksi
  - » Myös kunnallisveron tilitykset nousseet nollan tuntumaan (odotettua parempi kehitys)
- Siitä eteenpäin tulorahoitus kehittyy vaimeasti
- Toimintamenot kehittyvät erittäin maltillisesti kiky-päätösten, kuntatyönantajan eläkemaksun alentumisen ja sopeutustoimien vuoksi
- Tilikauden tulos vahvistuu 2017. Sen jälkeen se asettuu noin yhden mrd. euron tuntumaan
- Investoinnit pysyvät korkealla tasolla
- Vahvan käyttötalouden vuoksi toiminnan ja investointien rahavirta pysyy lähellä tasapainoa
- Velkaantuminen kääntyy laskuun kuluvana vuonna. Ensi vuonna velkamäärä ei kasva.
- Sote-muutos pienentää tuloja ja menoja, muutokseen liittyvät tilitysviiveet parantavat kuntien vuoden 2020 verotuloja kertaluonteisesti

Lähtökohtia maakuntien rahoituksen kehitysnäkymille

- Maakunnat saavat 2020 niille määrättyjen tehtävien kustannuksia vastaavan rahoituksen
  - » Osa tehtävistä tulee kunnista
  - » Osa valtiolta
  - » Huom. kuluvan vuoden kehysriihessä hallitus päätti yhdestä uudesta sopeutustoimesta: maakuntien rahoituksen 2020 indeksikorotuksesta toteutetaan puolet
- Maakuntien rahoitus koostuu pääasiassa valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saaduista myynti- ja maksutuloista
  - » Valtionrahoitus koostuu maakunnan yleiskatteellisesta rahoituksesta, arvonlisäveron palautuksesta, maakunnan saamista myyntituloista ja avustuksista valtiolta sekä valtion erillisrahoituksesta
- Väestön ikääntymisestä aiheutuva sote-palvelujen kysynnän kasvu kohdistuu jatkossa pääasiassa maakuntiin
- Maakunnille koituu alkuvaiheessa lisäkustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä

Maakuntatalouden ennuste VM:n mukaan vuonna 2020

- Maakuntien kokonaistulot ovat 23,8 mrd. €
  - » Valtionrahoitus kattaa menoista valtaosan. Maakuntien muut tulot ovat noin 3,3 mrd. euroa.
- Maakuntien kokonaismenot ovat 24,4, mrd. €
  - » Menoista yli 90 % on palvelujen ja tavaroiden ostoja tai henkilöstökustannuksia
  - » Muut investointeja ja sosiaaliavustuksia
- Maakuntasektorin on 600 milj. € alijäämäinen
- Alijäämäisyys pysyy samoissa lukemissa myös v. 2021
- Maakunnilla arvioidaan olevan vuoden 2020 lopussa velkaa noin 4,0 mrd. €

Maakuntatalous 2020 kansantalouden tilinpidon mukaan

	mrd. euroa
Kokonaistulot	23,8
Kokonaismenot	24,4
josta investointimenot	0,8
Nettoluotonanto	-0,6
Velka	4,0

Maakuntahallinnon rahoitusasema (kokonaistulojen ja menojen erotus) suhteessa BKT:hen on **-0,3 % vuonna 2020** ja **-0,3 % vuonna 2021**.

Huom. Julkisen talouden suunnitelmassa maakunnille asetetaan rahoitusasematavoite: tasapaino